

KADIJIN SIN IZ SREBRENICE, PO ZANATU STOLAR, U

PIŠE
MILJENKO
JERGOVIĆ

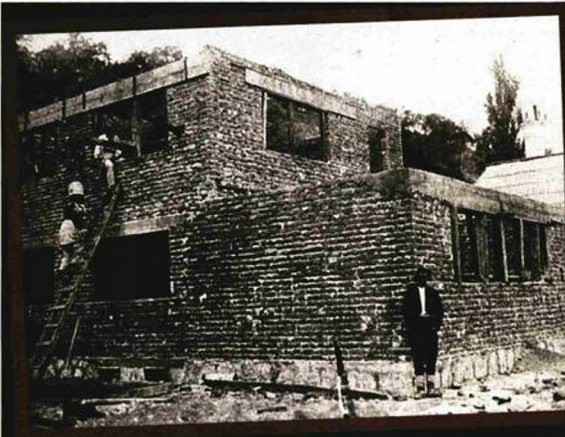

Biografija Selmana Selmanagića, istočnonjemačkog arhitekta, rodom iz Bosne, jedna je od onih uzbudljivih biografija dvadesetog stoljeća koje više nalikuju špijnskom ili avanturističkom romanu, nego čovjekovu životu. Poput Mustafe Golubića, Dimitrija Mitrinovića, Pavla Bastajića, prošao je kroz svjetlo i tamu našega vijeka, krijući u svom životopisu i kriptične i kontroverzne detalje. Zahvaljujući Aidi Abadžić Hodžić, sjajnoj sarajevskoj povjesničarki umjetnosti, koja se intenzivno bavila Selmanagićem, izbjegavajući patriotske mistifikacije njegova lika i djela, zapisana je njegova faktografska detaljna i pregledna životna putanja, od Srebrenice, u kojoj je rođen 25. travnja 1905, od Istočnog Berlina, gdje umire 7. svibnja 1986.

Otac Alija Selmanagić studirao je i završio šerijsko pravo u Kairu i Istanbulu, ali živio je, uglavnom, od zemlje i bavio se lovom. Otomanski dekadent, bivaktilski izdanak nekoga bivšeg, poraženog i poniženog svijeta, očito je bio izrazito važna, orijentacijska figura u Selmanovom životu. Da bi ocu dokazao da je uspio u životu, i da mu nije uzaman plaćao sve te škole, u Zvorniku mu je 1931. gradio kuću. Ta kuća ostat će jedini realizirani Selmanagićev objekt iz bauhausovske faze, njegov položen životni ispit. Postoji sjajna crno-bijela fotografije iz vremena izgradnje: ciglom zidana, u dvije razine, s otvorenim pravokutnicima prozora, ta stupa modernizma, s trojicom zidara koji poziraju, jedan oslanjajući se na oštri bauhausovski brid, a dvojica na merdevinama, prvi oporokao zid pa se smije, drugi nabio kantu na glavu, pa se penje prema njemu, djeluje neočekivano potresno u svojoj suštinskoj povijesnoj neostvarenosti. Kuću je Selmanagić sazidao, otac je, vjeruje se, bio prezadovoljan. I dočekala je ta bauhausovska građevina početak posljednjeg rata, masakr i protjerivanje Selmanagićevih rođaka i sunarodnjaka iz Podrinja, da bi bila srušena nakon što je rat prošao, godine 1997. Tako je nestalo Bauhauusa u Bosni.

Očevo nepovjerenje

Kako se čini, otac u početku i nije bio pretjerano zainteresiran za Selmanovo školovanje. Ili je imao drugih planova, pa ga je dječak iznevjerio. Početak je sasvim proleterski: od 1919. do 1923. u Sarajevu uči za stolara. Na praksi je u željezničarskoj radionici u Pofalićima, radi stolariju na vagonima. Nakon kratko se vraća u Srebrenicu, pa ide u Ljubljanu u Višu obrtničku školu. Vojsku služi 1927. u Petrovaradinu. Ponovo odlazi u Srebrenicu, gdje radi kao stolar. Mučan, težak posao, a porodične okolnosti možemo samo zamisljati. Godine su mu trebale da uštedi sto njema-

Gore: gradnja kuće u Zvorniku. Desno: Selmanagić u naslonjaču, s kolegama na Bauhausu

UMJETNIK KOJI JE JE NAČINITI STOLICU I SAČ

Od svih južnoslavenskih studenata na Bauhausu imao je najveću umjetničku i graditeljsku karijeru, provedenu u Istočnoj Njemačkoj

Gore: Selmanagić sa svojim studentima u Berlinu. Lijevo: jedna njegova sobna garnitura, masovno proizvedena u DDR-u. Desno: profesor na novinskoj karikaturi

čkih maraka, i uz vrlo vjerojatno očevo protivljenje krene u svijet. U Zagrebu kupuje kartu za Berlin i njemački rječnik. Prije putovanja ne zna ni riječi tog jezika, i nije načisto zašto ide u Njemačku. U Celovcu u vlak ulazi neki Nijemac, inženjer, koji zna naš jezik. On mu govori o Bauhausu, školi koju možeš upisati i ako nemaš maturu. Preporuku za Bauhaus piše mu jugoslavenski konzul u Berlinu, koji je, još jedna sretna slučajnost, poznanik njegova oca.

U početku radi kao stolar u Bauhausovoj stolariji, dok ne sakupi novac za upis. Polazi na pripremni tečaj, ali ga ne prolazi. Ne zna jezik. Konačno se upisuje 29. listopada 1929, ali samo uvjetno, uz mogućnost da ga potjeraju ako ne nauči jezik. Na predavanja dolazi s rječnikom. Načinio je drvenu konstrukciju koja mu pomaže da lista knjigu i kad mu je jedna ruka zauzeta. Njegov izum oduševio je profesora Josefa Albersa. Praktična invencija je temelj Bauhauusa. "Želimo da zaboravite sve što ste pret-

hodno naučili - osim zanata!" Daroviti bosanski stolar, zapravo, idealan je učenik. I što je, također, jako važno: s bauhausovskih polazišta: idealan student arhitekture. Genijalni Walter Gropius rekao je: "Onaj tko zna projektirati jednu stolicu, taj zna projektirati i kuću." (Uzgređ, to načelo na svoj način podržava i arhitekt koji je u filozofskom, poetičkom i političkom smislu beskonačno daleko od Bauhauusa: Jože Plečnik.)

Učenik Paula Kleea

Na kraju, Selmanagić se upisao i bez dostatnog znanja njemačkog jezika, koji će učiti onako kako se bude učio praktičnoj Bauhausovoj umjetnosti, umjetnosti za mase. Crtanje mu predaje Paul Klee. On pred studentima hvali Selmanovo crtanje, premda on, zapravo, ne zna crtati. Govori kako je to uzor koji treba slijediti. Selman ga baš i nije razumio, pa mu moraju prevoditi. Treće čemu se srebrenički stolar naučio bila je ideja socijalne pravde i jednakosti. Bauhaus je bio izrazito ljevičarska družina, koja je i sa stanovništa Vajmarske repu-

